

лексичних одиниць для називання нових жанрів, реалій тощо.

Наприклад, словом *уся* (або *вуся*) китайці позначають пригодницький жанр, у якому основна увага приділена бойовому мистецтву. Російськомовні члени субкультури аніме та серіаломани, у т.ч. на території України, нерідко вживають цю й подібні лексеми (напр., назва бойового мистецтва *вушу*). Такі терміни українськомовні члени розглядової субкультури можуть також уживати в усному мовленні та особистих розмовах, однак на Інтернет-форумах вони й досі не є поширеними. Поза тим, уже можна

говорити про новий, четвертий шлях запозичення сленгізмів субкультури аніме – з китайської мови напряду або через посередництво російської.

Отже, спектр мов-постачальників сленгізмів у мову субкультури аніме сьогодні окреслюється чотирма позиціями: японська, англійська, російська, а також китайська мова. Також відбувається збільшення кількості міжсленгових лексем. Це зумовлено або спільним джерелом походження сленгізмів, або ж тісними зв'язками між субкультурами та їх представниками.

Список літератури

1. Аніме та манга українською [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://goo.gl/vq7dWa>.
2. Буйлова Н. Н., Ляшевская О. Н. Так говорят анимешники / Н. Н. Буйлова, О. Н. Ляшевская // Современный русский язык в интернете / под ред. Я. Э. Ахапкина, Е. В. Рахлина. – Москва: Языки славянской культуры, 2014. – С. 229–328.
3. Мартос С. А. Молодіжний сленг: міф чи реальність? / С. А. Мартос // Культура слова. – Вип. 62. – Київ, 2003. – С. 39–44.
4. Олійник Л. Особливості мови японських манга як об'єкт лінгвістичного дослідження / Л. Олійник // Мовні і концептуальні картини світу. – 2012. – Вип. 40. – С. 108–118.
5. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг: соціальна диференціація української мови / Л. Ставицька. – Київ: Критика, 2005. – 464 с.
6. Устінова О. О. Студентський сленг: соціолінгвістичний аспект [Електронний ресурс] / О. О. Устінова – Режим доступу до ресурсу: <http://eprints.ua.edu.ua/1344/>.

Марія Зарінова

Інститут української мови НАН України (Київ)

ПРОБЛЕМА МОВНОЇ НОРМИ В ЛІНГВІСТИЧНІЙ ТЕОРІЇ

Стаття присвячена теоретичному осмисленню питання мовної норми в лінгвістиці. Розглянуто поняття мовної норми та літературної норми, виділено статистичний і динамічний підходи до розуміння норми. Порушено проблему класифікації мовних норм, розмежування понять прескриптивної і дескриптивної норми.

Ключові слова: мовна норма, літературна норма, кодифікація, прескриптивна мовна норма, дескриптивна мовна норма, динаміка мовної норми.

The article is a theoretical reflection on questions of language norm in linguistics. It considers concepts of language norm and literary norm, selects statistical and dynamical approaches to norms. Also it violates the problem of classification of linguistic rules, the distinction between descriptive and prescriptive norm.

Keywords: language norm, literary norm, prescriptive language norm, descriptive language norm, dynamics of language norm.

Мовна норма – історична категорія, зумовлена змінами у внутрішній системі мови і екстралінгвальними чинниками.

Вона відбиває закономірності й результати розвитку мови, тому її становлення завжди супроводжується функціонуванням

варіантів [3, с. 420]. Мовна норма, стверджує Л. Струганець, – «одна з найскладніших мовознавчих проблем, багатовимірність якої визначають факти історичні, культурно-соціологічні і власне лінгвальні» [11, с. 167]. Сучасні дослідження природи норми пов'язані з питаннями, від яких залежить і загальний характер нормативної діяльності, і конкретний підхід до кодифікації мовних фактів. Це насамперед: взаємозалежність норми і системи мови, норми і літературної мови, стабільність і змінність мови, стилістична диференціація і спеціалізація норми, критерії літературної норми, норма і кодифікація, а також варіантність норми [8, с. 9].

Лінгвісти тлумачать *мовну норму* як «сукупність мовних засобів, що відповідають системі мови й сприймаються носіями як зразок суспільного спілкування у певний період розвитку мови і суспільства». Поняття мовної норми ширше, ніж поняття *літературної норми*, яке корелює лише з формою літературної мови [3, с. 420].

У мовознавстві існують підходи до розуміння норми: *статичний* і *динамічний*. Відомий мовознавець О. Пешковський найважливішою якістю норми вважав консерватизм. За такого підходу неможливою є динаміка мовної норми (статичний підхід). Мовна система постає як матриця, схема відношень між мовними знаками (статика), а мовна норма – реалізація цієї схеми в мові індивіда [7, с. 38].

У динамічному трактуванні мовна норма – схема відношень, яка перебуває в постійному розвитку і залежить від усього, що пов'язане з мовою. З цього погляду норма є розвитком мовної системи, вона відображає не тільки синхронний пласт, а й все те, що впливає на формування цього рівня (особистісні характеристики мовця,

власне мовні факти тощо). Цей процес отримав назву «гнучкої стабільності» у теорії норми Празької лінгвістичної школи [6, с. 381]. А українські мовознавці називають його ([1], [9], [10], [5] та ін.) – динамікою мовної норми.

У лінгвістичній практиці розрізняють дескриптивну та прескриптивну норми. *Дескриптивна норма* – це норма, що відповідає фактичному вжитку тих чи тих мовних явищ носіями мови. *Прескриптивна норма* встановлюється на основі авторитетного висновку лінгвістів щодо правильності чи неправильності тієї чи іншої форми [5, с. 48]. Наслідком визнання норми є кодифікація. *Кодифікація норми* – систематизація мовних явищ у словниках, граматиках, довідниках з культури мови, що орієнтують мовців на взірцеву літературну мову, дотримання встановленої мовної норми [2, с. 260].

Розрізняють також символічну і прагматичну мовні норми. *Символічна норма* — норма, що пов'язана з ідеальним звуковим і графічним образом мови [4, с. 255]. *Прагматична мовна норма* – це використання мовних засобів для досягнення передусім комунікативної мети. Ця норма сприяє порозумінню мовців.

Реалізація регулярних, традиційних кодифікованих мовних одиниць у писемній практиці це – *сильна (стійка) мовна норма*, наприклад, історичні чергування *о, е з і; г, к, х з ж, ч, ш* та *з, ц, с*. *Слабка мовна норма* – нестійка норма, яка пов'язана з регулярним відхиленням від кодифікованих правил, із тенденцією до порушення наголошування, вимови, слововживання, орфографії [4, с. 265-269]. Виявом слабкої норми є, наприклад, акцентуація дієслів на зразок *вести, нести*, що часто помилково наголошуються носіями мови на кореневому *е*.

Список літератури

1. Єрмоленко С. Я. Динаміка літературних норм / С. Я. Єрмоленко // Najnowsze dzieje języków słowiańskich: Українська мова. — Opole, 1999. — С. 221-227.
2. Єрмоленко С. Я. Кодифікація норми / С. Я. Єрмоленко // Українська мова. Енциклопедія. — К. : Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М.П. Бажана, 2000. — С. 260.
3. Єрмоленко С. Я. Мовна норма / С. Я. Єрмоленко // Українська мова. Енциклопедія. — К. : Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2000. — С. 420.
4. Єрмоленко С. Я. Сильна і слабка мовна норма / С. Я. Єрмоленко // Літературна норма і мовна практика / [Єрмоленко С. Я., Бибики С. П., Коць Т. А. та ін.]; за ред. С. Я. Єрмоленко. — Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013. — 320 с. , С.73-137.
5. Коць Т. А. Про прескриптивну і дескриптивну норму в граматиці / Т. А. Коць // Культура Слова. — Вип. 72. — 2010. — С. 47-55.
6. Матезиус В. О необхідності стабільності літературного мовного стилю // Пражский лингвистический кружок. — М., 1987.— С. 381.
7. Пешковский А. М. Объективная и нормативная точка зрения на язык // Пешковский А. М. Избранные труды. М., 1959 — 252 с.
8. Пилинський М. М. Мовна норма і стиль / М. М. Пилинський. — К. :Наукова думка, 1976. — С. 9.
9. Тараненко О. Дієслово в контексті сучасних тенденцій до перегляду нормативних засад української літературної мови / О. Тараненко // Мовознавство. — №2-3. — 2006. — С. 55-78.
10. Струганець Л. В. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ ст. / Л. В. Струганець — Тернопіль : Астон. — 2002.
11. Струганець Л. В. Норма – невіддільна ознака літературної мови / Л. В. Струганець // Українська мова. № 4. — 2014. — С.167-172.

Настасія Ісачук

Запорізький національний університет (Запоріжжя)

СЕМАНТИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАРОСЛОВ'ЯНІЗМІВ У ЗБІРЦІ В. ЧАБАНЕНКА «СІЧ ДУХОВНА»

У статті досліджено особливості старослов'янської лексики збірки В. Чабаненка «Січ духовна», яка є яскравою та стилістично маркованою. Виділено основні специфічні риси старослов'янств у збірці, проаналізовано лексико-семантичні групи зазначених лексем та визначено функціональне навантаження старослов'янств у структурі художнього твору.

Ключові слова: *запозичена лексика, лексема, поезія, словосполучення, старослов'янств, стилістична функція.*

In the article studied the peculiarities of old slavic vocabulary of V. Chabanenko's collection «The Spiritual Sich» which is bright and stylistically marked. In the collection highlighted the main specific features of old slavisms, analyzed the lexico-semantic groups of the indicated lexemes and defined the functional load of old slavic lexemes in the structure of artwork.

Keywords: *borrowed vocabulary, lexeme, poetry, collocations, old Slavic words, stylistic function.*

Лексика української літературної мови увібрала в себе 10 відсотків запозичень, окремий шар з яких становлять старослов'янств — запозичення зі старослов'янської мови. Найдавніші запозичення в українській мові є досить цікавими і завжди захоплювали та будуть захоплювати лінгвістів. Тема старослов'янств, які вживаються у

художніх творах ХІХ-ХХ ст. є особливо цікавою, адже в цей період формується нова українська література та нова українська літературна мова [1, с. 53].

Значення старослов'янств та особливості їх використання у художніх творах розглядали О. Білецький, І. Білодід, В. Бородін, Н. Буторіна, В. Ващенко, В. Домашовець, Б. Кобилянський,